

Det utenlandske viruset?

Attila Tanyi, professor i filosofi

Tromsø

Web: www.attilatanyi.com

Jeg har bodd i Norge i noen år og har også tilbrakt de siste 'korona-månedene' her. Etter å ha fulgt den påfølgende offentlige diskusjonen om hva Norge bør og ikke bør gjøre, har jeg blitt overrasket over diskusjonens noe ensidige karakter.

Mange argumenterer, eksplisitt eller implisitt, mot åpne grenser. Særlig er det mange som hevder at det er feil å holde grensene åpne med tanke på den nåværende smittesituasjonen. Jeg tror derimot at det er grunn til å nyansere dette bildet litt, av følgende grunner:

I diskusjonen antydes det ofte at majoriteten av folk som reiser gjør det for å reise på ferie ('sydentur') eller å handle ('svenskehandel'). Dette er ikke sant. Mange reiser fordi de har familie i utlandet eller fordi de må reise på grunn av jobben. Bør disse menneskene ikke ha rett til å besøke familie eller jobbe bare for å unngå en økning i nivået av virusinfeksjoner i landet? Hva rettferdiggjør dette valget?

Jeg forstår selvfølgelig at en ti-dagers karantene ikke betyr lukkede grenser. Det er imidlertid vanskelig å komme tilbake til arbeid og hverdagsliv hvis man må være hjemme i en lengre periode. Videre vil også kravet om karantene gjøre at mange vegrer seg for å fly, og at flyselskapene derfor kansellerer avgangene sine, hvilket gjør det å reise praktisk talt umulig.

Hva vi virkelig snakker om her er en avveining: Er åpne grenser verdt bryet under den pågående 'Korona-krisen'? Flertallet av de som deltar i debatten ser ut til å tro at det ikke er det; at alt som betyr noe er å unngå økningen i infeksjoner. Men er det riktig? Selv tror jeg ikke det, men her vil jeg kun argumentere for et mer grunnleggende poeng: at valget om å stenge grensene er et verdivalg, og at det derfor kan (og bør) diskuteres. Hva begrunner valget om at det å unngå enhver (eller nesten hvilken som helst) økning i infeksjoner trumfer alle andre verdier, som bevegelsesfrihet?

Ikke alle friheter er skapt like. I den liberale tradisjonen anses bevegelsesfrihet normalt som en 'grunnleggende' frihet. Dette betyr at bevegelsesfrihet bare kan begrenses for å fremme balansen mellom alle grunnleggende friheter samlet. Det vil si at det må påvises at mindre bevegelsesfrihet vil hjelpe oss å nyte andre grunnleggende friheter mer. Er dette *virkelig* tilfellet nå? Jeg ser ennå ikke noe argument som på en overbevisende måte vil støtte denne posisjonen.

Men selv om vi godtar en slik innskrenkelse av vår bevegelsesfrihet, kan vi stille et annet spørsmål: Hvis det er tilfellet at vi må begrense bevegelsesfriheten til borgerne på grunn av smittesituasjonen, hvorfor er det ingen lignende begrensninger for innenlandsreiser (som mange har anbefalt)? Hva begrunner *dette* valget? Dette er spørsmålene vi bør stille - og forsøke å svare på - i den nåværende debatten.

Noen vil kanskje hevde at svaret allerede er gitt ut fra regjeringens COVID-19-strategi. Men jeg tror ikke dette er tilfelle. Strategien som den tidligere landsdekkende nedstengingen utgjorde en del av, av noen omtalt som "slå-ned-strategien", forutsatte at vi etter en streng nedstengning skulle isolere smittede og spore opp kontakter. Ideen bak denne påfølgende fasen var at mens en økning i infeksjoner var uunngåelig når vi åpnet opp igjen samfunnet, kunne vi kontrollere denne økningen. Dette skulle vi gjøre ved at folk forholdt seg til klare og relativt strenge retningslinjer.

Det som imidlertid skjer i Norge nå er at folk ikke følger reglene - i min personlige erfaring holder folk ofte ikke avstand, de samles i store antall, og mange har til og med sluttet å vaske hendene. De krever i stedet at myndighetene begrenser utenlandsreiser. Det virker som om folk tror at vi skal få lov til å leve som om det ikke er noen pandemi, og at alle bør akseptere at vi derfor begrenser (eller til og med stopper) utenlandsreiser. Jeg synes dette er en bemerkelsesverdig holdning å forsvare midt i en pandemi.

Det er faktisk ikke helt åpenbart at (relativt) åpne grenser må være den viktigste årsaken til økningen av infeksjoner. Italia er et tydelig moteksempel. Landet har vært åpent for de fleste EU-land siden juni, uten karantenerestriksjoner. Fortsatt har den prosentvise økningen i antall infeksjoner vært lavere, ofte betydelig lavere enn i Norge. (På skrivedagen (08/19) var dette 0,3% (Italia) vs. 0,5% (Norge). Til tross for bombastiske medierapporter, opplever ikke Italia den andre bølgen av COVID-19.)

Det er flere sammensatte årsaker til dette: (i) et godt fungerende smittesporingssystem (identifisering av alle lokale utbrudd, til tider til og med bruk av hæren for å opprettholde kontroll over situasjonen; umiddelbar testing og påfølgende overvåking av alle som kommer fra risikoland); (ii) strenge regler for individuell oppførsel (maskebruk, utstrakt måling av temperatur, holde betydelig avstand etc.); (iii) en befolkning som faktisk følger disse reglene.

Dette er hvordan man «danser med viruset». Å låse seg selv vekk og begrense kontakten med omverden, er et verdivalg. Det er rett og slett en form for isolasjonisme.

Norge bør bestemme hvorvidt det vil være et åpent land, hvert fall i den grad det er mulig under nåværende omstendigheter. Eller så kan man velge å være et lukket land som erklærer seg for en virusfri sone, koste hva det vil.

Jeg synes personlig sistnevnte valg er verre. Det første valget er håndterbart, i hvert fall inntil vi har nådd en ekstrem situasjon, og vi har definitivt ikke kommet dit enda, men det krever noen offer: Smittevernet i samfunnet må bli strengere; maskebruk på offentlige områder bør være påbudt; store samlinger bør være ulovlige; alle som ankommer fra utlandet bør testes; innenlandsreiser bør også være mer kontrollert; folk må holde disse reglene og få bedre informasjon om hvordan de skal gjøre det; smittesporingssystemet må fungere bedre.

Valget er det til syvende og sist norske borgere som må ta. Men vi burde i hvert fall diskutere det åpent og ikke bare skyldte på det «utenlandske viruset» - uansett om det nådde oss gjennom Nordmenn på reise eller utlendinger.

Tegn: 6003